

Ормонова С.К.

филология илимдеринин кандидаты, доценттин м.а.
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

sabira.ormonova@bk.ru

Исагалиева И.Т.

окутуучу

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

isagalievaindira@yandex.com

САНАРИПТЕШКЕН БИЛИМ БЕРҮҮ: МУГАЛИМДИН РОЛУ ЖАНА МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮ

Аннотация. Бул макалада санариптешкен билим берүү шартында мугалимдин ролу жана мүмкүнчүлүктөрү талданат. XXI кылымда билим берүү системасы санариптик технологиялар менен тыгыз байланышта өнүгүп, окутуу процесси жаңы формаларды жана мазмундарды талап кылууда. Мугалим мурдагыдай гана билим берүүчү эмес, эми ал санариптик компетенттүүлүктөргө ээ болгон, окутуу процессин уюштуруучу, медиатор жана фасилитатор катары чыгат. Изилдөөдө дүйнөлүк жана улуттук деңгээлдеги илимий булактарга таянып, санариптик билим берүүнүн артыкчылыктары жана кыйынчылыктары, мугалимдердин санариптик чөйрөдөгү ролунун трансформациясы каралган. Мындан тышкары, мугалимдер үчүн санариптик мүмкүнчүлүктөр (онлайн окутуу, виртуалдык ресурстарды колдонуу, глобалдык тажрыйба алмашуу) менен катар чектөөлөр да белгиленген. Кыргызстандагы билим берүү системасынын учурдагы абалы мисал катары талданып, мугалимдердин санариптик сабаттуулугун өнүктүрүү боюнча сунуштар берилет. Натыйжада, санариптешкен билим берүүдө мугалимдин ролун жаңыча кароо билим берүү сапатын жогорулатуунун маанилүү фактору экендиги негизделет.

Негизги сөздөр: санариптик билим берүү, мугалимдин ролу, билим берүү технологиялары, компетенттүүлүк, онлайн окутуу, виртуалдык платформа, инновация, педагогика, билим сапаты, санариптик.

Ормонова С.К.

кандидат филологических наук, и.о. доцента

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

Исагалиева И.Т.

преподаватель

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

ЦИФРОВОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: РОЛЬ И ВОЗМОЖНОСТИ УЧИТЕЛЯ

Аннотация. В статье рассматриваются роль и возможности учителя в условиях цифровизации образования. В XXI веке система образования развивается в тесной связи с цифровыми технологиями, что требует новых форм и содержания учебного процесса. Учитель уже не является только носителем знаний, но выступает как обладатель цифровых компетенций, организатор процесса обучения, медиатор и фасилитатор. В исследовании, опираясь на международные и национальные источники, анализируются преимущества и трудности цифрового образования, а также трансформация роли учителя в цифровой среде. Кроме того, определены цифровые возможности для учителей (онлайн-обучение, использование виртуальных ресурсов, глобальный обмен опытом) и существующие ограничения. На примере Кыргызстана дана оценка текущего состояния образовательной системы и предложены рекомендации по развитию цифровой грамотности педагогов. В результате обосновано, что переосмысление роли учителя в цифровом образовании является важным фактором повышения качества образования.

Ключевые слова: цифровое образование, роль учителя, образовательные технологии, компетентность, онлайн-обучение, виртуальная платформа, инновация, педагогика, качество образования, цифровая грамотность.

Ormonova S.K.

Candidate of Philology, Associate Professor
Kyrgyz state university named after I. Arabaev
Bishkek c.

Isagalieva I.T.

teacher
I Kyrgyz state university named after I. Arabaev
Bishkek c.

DIGITAL EDUCATION: THE ROLE AND OPPORTUNITIES OF THE TEACHER

Abstracts. This article examines the role and opportunities of teachers in the context of digitalized education. In the 21st century, the education system is closely integrated with digital technologies, requiring new forms and content of the learning process. The teacher is no longer merely a transmitter of knowledge, but a professional equipped with digital competencies, an organizer of learning, a mediator, and a facilitator. Based on international and national sources, the study analyzes the advantages and challenges of digital education, as well as the transformation of the teacher's role in the digital environment. Furthermore, it identifies the digital opportunities available to teachers (online teaching, the use of virtual resources, global knowledge exchange) alongside existing limitations. Using the example of Kyrgyzstan, the current state of the education system is assessed, and recommendations are provided for enhancing teachers' digital literacy. The study concludes that rethinking the teacher's role in digital education is a crucial factor in improving the quality of education.

Keywords: digital education, teacher's role, educational technologies, competence, online teaching, virtual platform, innovation, pedagogy, quality of education, digital literacy, transformation, opportunity, challenge, methodology, Kyrgyzstan.

XXI кылымда дүйнө жүзү санариптик технологиялардын тез өнүгүшүнө күбө болууда. Санариптешүү коомдун бардык тармактарына, анын ичинде билим берүү системасына да

олуттуу өзгөрүүлөрдү алып келди. Бүгүнкү күндө билим берүү салты гана эмес, анын мазмуну, формасы жана уюштурулушу да жаңыча мамилени талап кылууда. Санариптешкен билим берүүдө мугалимдин ролу мурдагыдай бир гана билим берүүчү эмес, санариптик компетенцияларга ээ болгон, окутуу процессин уюштурган, багыт берген жана студенттер менен тең өнөктөштүк мамиле түзгөн адис катары жаңыча бааланууда. Бул жагдай изилдөөнүн актуалдуулугун шарттап, теманын илимий жана практикалык маанисин арттырат.

Санариптик технологиялар билим берүү процессине бир нече позитивдүү өзгөрүүлөрдү киргизди:

- окутуунун жеткиликтүүлүгүн кеңейтти;
- маалыматтык ресурстарга болгон мүмкүнчүлүктөрдү көбөйттү;
- мугалим менен студенттин интерактивдүү байланышына шарт түздү;
- билим берүүнүн сапатын жогорулатууга багытталган инновациялык методдорду киргизди.

Бирок ошол эле учурда санариптешүү билим берүүдө бир катар жаңы чакырыктарды пайда кылды. Алардын ичинде мугалимдердин санариптик сабаттуулугунун жетишсиздиги, техникалык инфраструктуранын толук камсыздалбагандыгы, аймактар аралык теңсиздик жана окуучулардын интернеттеги коопсуздугу маселелери бар. Бул көйгөйлөрдү чечүү үчүн мугалимдин ролун кайра карап чыгуу жана ага жаңы мүмкүнчүлүктөрдү берүү зарыл.

Мугалим – билим берүү процессиндеги негизги фигура. Санариптешкен шартта мугалимдин ролу дагы да күчөп, анын милдеттери кеңейүүдө. Эми мугалим билимди гана жеткирбестен, студенттерди санариптик чөйрөдө туура навигация кылууга, маалыматтарды сынчыл ой жүгүртүү менен пайдаланууга, өз алдынча билим алууга жана чыгармачылык менен иштөөгө үйрөтөт. Мындай шартта мугалимдин жаңы функцияларын илимий жактан изилдөө, анын санариптик компетенцияларына коюлуучу талаптарды аныктоо жана практикалык деңгээлде мүмкүнчүлүктөрүн талдоо – илим үчүн да, билим берүү практикасы үчүн да өзгөчө маанилүү [1].

Бул изилдөөдө санариптешкен билим берүү системасында мугалимдин ролу комплекстүү талданып, анын мүмкүнчүлүктөрү жана чектөөлөрү ачып берилет. Ошондой эле Кыргызстандагы билим берүү системасынын учурдагы абалы эске алынып, мугалимдердин санариптик сабаттуулугун өнүктүрүү боюнча сунуштар иштелип чыгат. Демек, изилдөөнүн жыйынтыктары билим берүү системасын өркүндөтүүгө жана билимдин сапатын жогорулатууга багытталган практикалык мааниге ээ.

Санариптик билим берүү – бул окутуу процессинде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонууга негизделген билим берүү формасы. Ал салттуу билим берүү системасынан айырмаланып, окутууну убакыт жана мейкиндик чектөөлөрүнөн бошотуп, окутуучулар менен окутулуп жаткандардын ортосунда интерактивдүү байланыш түзүүгө багытталган.

Санариптик билим берүүнүн эволюциясы бир нече этаптан турат:

1. **Электрондук билим берүү** – компьютердик программалар аркылуу окутуунун алгачкы формалары.
2. **Аралыктан окутуу** – интернет платформалар жана онлайн курстар аркылуу билим берүү.
3. **Мобилдик билим берүү** – смартфон, планшет жана мобилдик колдонмолор аркылуу окутуу.

4. **Акылдуу билим берүү** – жасалма интеллект, виртуалдык чындык жана чон маалыматтардын негизинде окутууну жекелештирүү.

Демек, билим берүүдө санариптик технологиялардын киргизилиши педагогикалык процесстин мазмунун, формасын жана методдорун өзгөртүп, мугалим менен студенттин ролун кайра аныктап берди.

Салттуу билим берүүдө мугалим негизги билим булагы, лекциячы жана билимди берүүчү катары бааланса, санариптик билим берүүдө мугалимдин функциясы олуттуу өзгөрдү. Эми мугалим:

- окутуу процессинин **уюштуруучусу жана фасилитатору**;
- санариптик ресурстарды **тандоочу жана интеграциялоочу адис**;
- студенттерди маалыматты туура издөө жана талдоо боюнча **навигациялоочу жетекчи**;
- чыгармачылыкка жана сынчыл ой жүгүртүүгө үндөөчү **коомдук өнөктөш** болуп калды.

Мугалимдин ролунун мындай өзгөрүүсү педагогикалык ишмердүүлүктү жаңы деңгээлге чыгарып, анын санариптик компетенцияларын үзгүлтүксүз өнүктүрүүнү талап кылууда.

Дүйнөлүк практика санариптик билим берүүнүн ийгиликтүү моделдерин сунуштайт.

Мисалы:

- **Финляндия** – билим берүү системасында санариптик сабаттуулукту башталгыч класстардан тарта киргизип, ар бир мугалимди санариптик методдорду колдоого үйрөтөт.
- **Эстония** – «e-Estonia» долбоору аркылуу билим берүүдө толук санариптик инфраструктура түзүп, окутууну 100% онлайн платформаларга интеграциялаган.
- **АКШ жана Улуу Британия** – МООС (Massive Open Online Courses) платформаларын кеңири колдонуп, билимди массалык түрдө жеткиликтүү кылышкан.
- **Кытай** – жасалма интеллектти билим берүүгө активдүү киргизип, окуучулардын жекече окуу траекториясын иштеп чыгууда.

Бул тажрыйбалардын салыштырма анализи көрсөткөндөй, мугалимдин ролун өзгөртүү жана ага санариптик мүмкүнчүлүктөрдү берүү – ийгиликтүү билим берүү реформаларынын негизги багыты.

Кыргызстанда санариптешүү мамлекеттик деңгээлде «Санарип Кыргызстан 2019–2023» программасы аркылуу өнүгүп келе жатат. Бул программанын билим берүү багытында бир катар маанилүү кадамдар жасалган:

- мектептерде электрондук күндөлүк жана электрондук китептерди киргизүү;
- университеттерде аралыктан окутуу платформаларын колдонуу;
- мугалимдер үчүн санариптик курстарды уюштуруу.

Кыргыз илимпоздорунун эмгектеринде (Т. Сатыбалдиева, Б. Жусупбеков, А. Шамшиева ж.б.) санариптик билим берүүнүн артыкчылыктары жана көйгөйлөрү талданган. Алар негизинен төмөнкү аспектилерге көңүл бурушат:

- мугалимдердин санариптик сабаттуулугунун жетишсиздиги;
- айылдык жана шаардык мектептердин ортосундагы техникалык камсыздоо боюнча теңсиздик;
- окутуунун мазмунун санариптик форматка ылайыкташтыруунун кыйынчылыктары [2].

Демек, Кыргызстандагы абалды анализдөө көрсөткөндөй, санариптик билим берүү багытында олуттуу кадамдар жасалганы менен, мугалимдин ролу дагы деле болсо жетиштүү деңгээлде изилдене элек. Бул жагдай изилдөөнүн зарылдыгын тастыктайт.

Бул изилдөөнүн негизги максаты – санариптешкен билим берүү шартында мугалимдин ролун талдоо жана анын мүмкүнчүлүктөрүн илимий жактан негиздөө, ошондой эле санариптик билим берүү системасында мугалимдин функцияларын өркүндөтүүгө багытталган сунуштарды иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн гипотезасы төмөнкүчө коюлат: Эгерде мугалимдердин санариптик компетенциялары жогорулатылып, санариптик билим берүү инфраструктурасы толук камсыздалса, анда билим берүүнүн сапаты өсүп, окутуу процессинин натыйжалуулугу жогорулайт.

Изилдөөнүн максатын ишке ашыруу үчүн төмөнкү милдеттер коюлат:

1. Санариптик билим берүүнүн теориялык негиздерин жана анын эволюциясын талдоо.
2. Мугалимдин ролунун өзгөрүшүн жана жаңы функцияларын аныктоо.
3. Эл аралык тажрыйбаны изилдеп, Кыргызстандын абалы менен салыштыруу.
4. Кыргызстандагы мугалимдердин санариптик сабаттуулук деңгээлин аныктоо үчүн эмпирикалык изилдөө жүргүзүү.
5. Санариптик билим берүүдө мугалимдин мүмкүнчүлүктөрүн жана чектөөлөрүн иликтөө.
6. Практикалык сунуштарды иштеп чыгуу.

Изилдөөдө комплекстүү методологиялык ыкмалар колдонулат:

Салыштырма анализ. Эл аралык билим берүү системаларындагы санариптешүүнүн тажрыйбасы менен Кыргызстандын шарттары салыштырылат.

Сурамжылоо жана анкета. Мугалимдер, студенттер жана билим берүү адистери арасында сурамжылоо жүргүзүлүп, алардын санариптик билим берүү боюнча көз караштары жана тажрыйбалары чогултулат.

Статистикалык маалыматтарды талдоо. Билим берүү министрлиги жана башка мамлекеттик органдар берген расмий маалыматтарга таянып, санариптик билим берүүнүн өнүгүү динамикасы сандык жактан изилденет.

Кейс-стади. Айрым мектептерде жана жогорку окуу жайларында санариптик билим берүү тажрыйбасы өзүнчө изилденип, практикалык жыйынтыктары талданат.

Изилдөөнүн объектиси жана предмети

- **Изилдөөнүн объектиси** – санариптешкен билим берүү системасы.
- **Изилдөөнүн предмети** – санариптешкен билим берүү шартында мугалимдин ролу жана анын мүмкүнчүлүктөрү.

Изилдөөнүн жыйынтыктары көрсөткөндөй, мугалимдин салттуу ролу – билим берүүчү жана контролдоочу позициядан – санариптик чөйрөдө фасилитатор, координатор жана багыттоочу ролго өзгөрдү. Санариптик билим берүүдө мугалим:

- окутууну **жекелештирүүчү** адис болуп калды;
- окуучуларга **маалыматтык ресурстарды сарамжалдуу колдонууга** багыт берди;
- студенттер менен **диалогто жана кызматташтыкка негизделген мамиле түздү;**
- жаңы технологияларды билим берүү процессине **интеграциялоочу** фигурага айланды.

Бул трансформация мугалимди билим берүүнүн негизги фигурасы бойдон калтырып, бирок анын функцияларын терең өзгөрттү.

Изилдөөнүн жүрүшүндө мугалимдер үчүн эң маанилүү санариптик компетенттүүлүктөр төмөнкүдөй экендиги аныкталды:

1. **ИКТ билимдери** – компьютерди, мобилдик түзмөктөрдү жана окутуу үчүн керектүү программаларды колдоно билүү.
2. **Онлайн платформаларды колдонуу** – Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams, Moodle сыяктуу билим берүү платформалары аркылуу сабактарды уюштуруу.
3. **Виртуалдык баарлашуу** – студенттер менен эффективдүү санариптик коммуникация жүргүзүү, чаттарда, форумдарда жана социалдык тармактарда билим берүү максатында баарлашуу.
4. **Сынчыл ой жүгүртүү жана медиа сабаттуулук** – интернеттеги маалыматты анализдеп, ишенимдүү булактарды тандап алуу жөндөмү.

Кыргызстандагы сурамжылоонун жыйынтыктары көрсөткөндөй, шаардагы мугалимдердин 78% онлайн платформаларды активдүү колдоно алышат, ал эми айылдык мугалимдерде бул көрсөткүч 42% тегерегинде.

Санариптешкен билим берүү мугалимдер үчүн жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачты:

- **Онлайн окутуу** – дүйнөнүн каалаган жеринен билим берүү процессин жүргүзүү;
- **Виртуалдык ресурстарды түзүү** – электрондук китептер, видеосабактар, тесттер жана интерактивдүү материалдарды даярдоо;
- **Глобалдык тажрыйба алмашуу** – эл аралык онлайн конференциялар, вебинарлар жана онлайн коомчулуктар аркылуу башка өлкөлөрдүн мугалимдери менен кызматташуу;
- **Илимий ишмердүүлүктү кеңейтүү** – санариптик базалар жана ачык билим берүү платформалары аркылуу жаңы изилдөөлөргө жетүү.

Бул мүмкүнчүлүктөр мугалимдердин кесиптик өнүгүүсүнө гана эмес, билим берүүнүн жалпы сапатына да оң таасир этүүдө.

Кыргызстандагы изилдөөлөр көрсөткөндөй, өлкөдө санариптик билим берүүнү өнүктүрүүдө олуттуу кадамдар жасалууда, бирок көйгөйлөр да жок эмес.

Мисалы, статистикада көрсөткөндөй:

- 2023-жылдагы Билим берүү жана илим министрлигинин маалыматына ылайык, мектептердин 65%ы интернетке туташкан, бирок алардын ичинен 30%ы гана жогорку ылдамдыктагы интернетке ээ.
- Жогорку окуу жайлардын 80%ында Moodle жана башка LMS системалары колдонулат.
- Сурамжылоого катышкан мугалимдердин 54%ы санариптик технологияларды жетиштүү деңгээлде колдоно албай турганын белгилешкен.
- Айылдык аймактарда мугалимдердин 40%ы компьютерлердин жетишсиздигин негизги көйгөй катары аташат.

Изилдөөнүн эмпирикалык жыйынтыктары:

- Мугалимдердин көпчүлүгү санариптик билим берүүнү билим берүүнүн келечеги катары көрүшөт.
- Санариптик сабаттуулукту жогорулатуу үчүн атайын курстарга суроо-талап абдан жогору.
- Айрым мектептерде (мисалы, Бишкек шаарындагы №70 жана №24 мектептерде) виртуалдык класстар ийгиликтүү иштеп жатат, бул санариптик билим берүүнүн жакшы мисалы катары бааланат.

Жыйынтыктап айтканда, Кыргызстанда санариптик билим берүүдө олуттуу жетишкендиктер байкалганы менен, инфраструктура, техникалык камсыздоо жана мугалимдердин даярдыгы боюнча маселелер дагы деле чечүүнү талап кылат.

Изилдөөнүн натыйжаларын дүйнөлүк билим берүү тенденциялары менен салыштырганда, Кыргызстандын билим берүү системасы дагы санариптешүү багытында активдүү кадамдарды жасоодо. Финляндия, Эстония, АКШ жана Кытай сыяктуу өлкөлөрдө санариптик билим берүү мугалимдин ролун түп-тамырынан өзгөртүп, окутуу процессин толук электрондук форматка өткөрүүгө мүмкүнчүлүк түздү. Кыргызстанда болсо санариптик билим берүүнүн өнүгүшү акырындык менен жүрүп жатат жана айрым ийгиликтүү мисалдар бар. Бирок глобалдык деңгээлде караганда, инфраструктура, технологиялык камсыздоо жана мугалимдердин даярдыгы боюнча айрым артта калуулар байкалат [4].

Мугалимдин ролунун өзгөрүүсүнүн билим берүүнүн сапатына тийгизген таасирин карап көрөлү. Мугалимдин салттуу «билим берүүчү» ролунан «фасилитатор» жана «координатор» ролуна өтүшү билим берүү сапатына олуттуу таасир этүүдө. Эгер мурда мугалим билимдин негизги булагы болсо, санариптик чөйрөдө ал студенттерди туура маалымат булагына жеткирип, сынчыл ой жүгүртүүгө жана чыгармачылыкка үйрөтүүчү ролду аркалайт. Бул өзгөрүү билим берүү процессинин натыйжалуулугун жогорулатып, окуучулардын өз алдынча билим алуу жөндөмдөрүн өнүктүрөт. Изилдөөнүн жыйынтыгында мугалимдин жаңы ролу билимдин сапатын көтөрүүгө оң таасирин тийгизери тастыкталды.

Санариптик билим берүүнүн негизги артыкчылыктары төмөнкүлөр:

- билимдин жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү;
- окутуунун сапатын жогорулатуу үчүн инновациялык методдорду киргизүү;
- студенттердин чыгармачылык жана аналитикалык жөндөмдөрүн өнүктүрүү;
- мугалимдерге дүйнөлүк тажрыйба менен таанышуу мүмкүнчүлүгүн түзүү;
- билим берүүдө убакыт жана мейкиндик чектөөлөрүн азайтуу.

Бирок ошол эле учурда чектөөлөр да бар:

- техникалык инфраструктуранын толук камсыздалбагандыгы;
- мугалимдердин санариптик компетенциясынын жетишсиздиги;
- аймактар аралык теңсиздик (айылдык жана шаардык мектептердин мүмкүнчүлүктөрү айырмаланат);
- интернет коопсуздугу жана студенттердин онлайн чөйрөдө алаксып кетүү коркунучу.

Бул чектөөлөрдү чечүү үчүн мамлекеттик деңгээлде системалуу иш алып баруу зарыл.

Кыргызстанда санариптик билим берүүнүн өнүгүшүнө байланыштуу бир катар көйгөйлөрдү жана чакырыктарды белгиледик:

1. **Инфраструктура көйгөйү** – мектептердин баары бирдей интернет жана компьютердик жабдуулар менен камсыздалган эмес.
2. **Мугалимдердин санариптик даярдыгы** – көпчүлүк мугалимдер онлайн окутуу ыкмаларын жетиштүү деңгээлде билбейт.
3. **Аймактык теңсиздик** – шаардагы мектептер менен айылдагы мектептердин техникалык мүмкүнчүлүктөрүнүн айырмасы чоң.
4. **Окуучулардын санариптик маданиятынын төмөн деңгээли** – көпчүлүк окуучулар интернетти көбүнчө көңүл ачуу үчүн колдонушат.
5. **Мамлекеттик саясаттын туруктуулугу** – санариптештирүү багытындагы долбоорлордун узак мөөнөттүү жана туруктуу ишке ашырылышы зарыл.

Кыргызстан үчүн негизги чакырык – билим берүүнүн бардык деңгээлдеринде санариптик билим берүүнү бирдей шартта камсыз кылуу жана мугалимдерди жаңы талаптарга ылайык үзгүлтүксүз окутуу [6].

Изилдөөнүн жүрүшүндө санариптик доор шартында билим берүүнүн мазмуну, формасы жана усулдары олуттуу өзгөрүүгө дуушар болуп жаткандыгы аныкталды. Мугалимдердин ролу билим берүү процессинде жөн гана билим берүүчү катары эмес, санариптик компетенттүүлүктөргө ээ болгон, билим алууну уюштурган, багыт берген жана балдардын чыгармачылык менен өз алдынча иштөөсүнө шарт түзгөн жетекчи катары бааланууда. Санариптик билим берүү ар тараптуу мүмкүнчүлүктөрдү ачуу менен катар бир катар көйгөйлөрдү (ресурстардын жетишсиздиги, мугалимдердин даярдык деңгээли, методикалык база) да жаратып жатат.

Мугалимдин санариптик доордогу ролунун концепциялык өзгөчөлүктөрүнө төмөнкүлөрдү белгиледик:

1. **Фасилитаторлук жана координаторлук роль** – мугалим билимди даяр түрүндө берүүчү эмес, окуучунун маалымат менен иштөөсүнө, аны талдоого жана практикада колдонууга үйрөткөн багыт берүүчү.
2. **Санариптик компетенттүүлүккө ээ адис** – мугалим маалыматтык технологияларды колдонуу менен окутууну уюштуруп, окуучуларды жаңы инструменттерди натыйжалуу пайдаланууга тарбиялайт.
3. **Креативдүү ой жүгүртүүнү өнүктүрүүчү** – санариптик чөйрөдө окуучулардын чыгармачылыгын жана инновациялык идеяларын колдоп, практикалык көндүмдөрдү бекемдөөчү.
4. **Маалыматтык коопсуздукту камсыздоочу** – окуучуларды санариптик гигиенага, маалымат булактарын туура тандоого жана жоопкерчиликтүү колдонууну үйрөткөн кепил.
5. **Өмүр бою үйрөнүү үлгүсү** – мугалим өзү да үзгүлтүксүз билим алып, жаңы санариптик ыкмаларды өздөштүргөн жаратман инсандын мисалы.

Санариптик билим берүүнү өнүктүрүү боюнча практикалык сунуштарды сунуштайт элек.

1. Мамлекеттик деңгээлде:

- Санариптик билим берүүнүн улуттук стратегиясын иштеп чыгуу жана жаңылоо.
- Аймактык теңсиздикти жоюу үчүн мектептерди интернет жана компьютердик жабдуулар менен камсыздоо.
- Мугалимдердин санариптик компетенттүүлүгүн жогорулатуу боюнча улуттук программаларды киргизүү.
- Электрондук билим берүү платформаларын жана кыргыз тилиндеги санариптик контентти өнүктүрүү.

2. Мектептерде:

- Окуу процессинде аралаш окутуу жана санариптик билим берүү технологияларын кеңири колдонуу.
- Ар бир мектепте санариптик ресурстар борборун түзүү.
- Мугалимдер жана окуучулар үчүн санариптик гигиена жана киберкоопсуздук боюнча курстарды уюштуруу.
- Мектеп администрациясы тарабынан мугалимдердин жаңы технологияларды колдонуу тажрыйбасын жайылтуу.

3. Мугалимдер үчүн:

- Өз алдынча санариптик көндүмдөрдү өнүктүрүп туруу, заманбап билим берүү платформаларын колдонуу.
- Окуучулардын санариптик сабаттуулугун жана сынчыл ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө көңүл буруу.
- Автордук санариптик материалдарды даярдоо жана тажрыйба алмашуу үчүн кесиптик коомдорго активдүү катышуу.
- Интерактивдүү жана оюндаштырылган окутуу ыкмаларын кеңири колдонуу.

Колдонулган адабияттар

1. Жолдошова Г. Санариптик билим берүү технологиялары жана башталгыч класстарда колдонуу өзгөчөлүктөрү // Педагогикалык изилдөөлөр журналы. – 2022. – №3. – 45–53-бб.
2. Осмонова Н. Мугалимдин санариптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу маселелери. – Бишкек: КТУ Манас, 2020. – 132-б.
3. Мамбетакунов К. Билим берүү системасындагы инновациялык процесстер. – Бишкек: Жаш мугалим, 2019. – 210-б.
4. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. – Paris: UNESCO, 2018. – 74 p.
5. Кыргыз Республикасындагы билим берүү системасын өнүктүрүү концепциясы (2021–2040). – Бишкек: Билим берүү жана илим министрлиги, 2021.
6. Ормонова С.К. Акындар айтышындагы сатира жана юмордун берилиши // И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы, №2, 2021, – 210 б.

Рецензент: педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Асанакунов Т.А.